

Ob. 12.11

INDEX LECTIIONUM

IN

LYCEO REGIO HOSIANO BRUNSBURGENSESI

PER HIEMEM

A DIE XV. OCTOBRIS ANNI MDCCCLXXV—VI.

LYCEI REGII HOSIANI H. T. RECTOR

INSTITUENDARUM.

DR. FRANC. DITTRICH

PROFESSOR HISTORIAE ET GEOMETRIAE

PRAECEDIT PROF. LIC. HUGONIS WEISS DE ORIGINE PHILISTHINORUM COMMENTATIO.

BRUNSBURGAE,

TYPIS HEYNEANIS.

1875

INDEX LECTIOMUM

LYCEI REGII HOSIANI BRUNSBURGENSIS

ANNO DOMINI MDCCCXXV - VI

LYCEI REGII HOSIANI H. T. RECTOR

Dr. FRANC. DITTRICH,

PROFESSOR PUBLICUS ORDINARIUS.

KSIAZNICA MIEJSKA
IM. KOPERNIKA
W TORUNIU

~~Stadtbibliothek
Tobias~~

AB 1472

BRUNSBURGAE

MDCCCXXV

LYCEI REGII HOSIANI BRUNSBERGENSIS
R E C T O R E T S E N A T U S
CIVIBUS SUIS

S.

1. Vetus multumque a viris doctis tractata est quaestio de origine Philisthinorum¹⁾. Nec mirum. Omnes enim populos populo Israëlitico finitimos Philisthini et re militari et pacis operibus longe superantes praestantissimi erant paedagogi populi a Deo selecti. — Qui primi enumerantur (Jud. 3, 1—4) inter eas gentes, quibus Jahve temporibus Josuae pepereit²⁾ „ut erudiret Israëlem ... ut postea discerent filii eorum certare cum hostibus et habere consuetudinem proeliandi ... ut in ipsis experiretur Israëlem, utrum audiret mandata Domini ... an non“ (Vulg.). S. Scriptura autem docet, Philisthinos sexcenties Israëlitis bellum intulisse inde a Samgari iudicis tempore usque ad exilium quod dicitur Babylonicum (Jud. 3, 31; 13; 16; I Sam. 7, 10; 9; 13; II Sam. 5, 17 etc.),³⁾ unde factum est, ut Saulus, David alii Israëlitarum reges admirabili virtute ac fortitudine excellerent. — Praeterea Israëlitae Philisthinorum vestigia sine dubio persequebantur in agris et vitibus colendis aliisque in artibus exercendis (cf. Jud. 15, 5; I Sam. 13, 20); neque parvi aestimandum est, quod quum civitatem suam conderent illorum civitatem optime constitutam ac gubernatam videbant.

Itaque scriptores rerum Israëliticarum quum Philisthinorum conditionem cum fortuna fatisque populi a Deo selecti arctissime cohaerere intelligant optimo jure utriusque populi historiam simul

¹⁾ Cf. Calmet. De origine et numinibus Philisthaeorum (Dissertt. in Vet. et Nov. Test. I, pag. 473 sqq.); Hitzig, Urgeschichte und Mythologie der Philistaeer; Knobel, Die Voelkertafel der Genesis, pag. 215 sqq. Stark, Gaza und die philistaeische Küste; Hannecker, Die Philistaeer; Müller, Die Semiten, pag. 250 sqq. alii.

²⁾ Cui loco non adversatur versus 18. cap. I., quo narratur Judaeos multas Philisthinorum urbes expugnasse. Recte jam Calmetus judicavit Israëlitas potitos quidem fuisse Gaza, Ascalone, Accarone aliis oppidis, sed retinere possessas non valuisse. (Comment. in libr. Jud. I, 18). Itaque rejiciendam esse arbitramur hanc nonnullorum codicum (A et B) versionis Alexandrinae lectionem: καὶ οὐκ ἐκληρονόμησεν Ἰούδας τὴν Γάζαν οὐδὲ τὰ ὄρια αὐτῆς, οὐδὲ τὴν Ἀσκάλωνα οὐδὲ τὰ ὄρια αὐτῆς etc.

³⁾ Cf. Reusch in Freib. Kirchen-Lexicon, VIII, p. 399.

enarrare solent, quamvis haud raro in magnas incurrant difficultates. — Maxime dolendum est, quod S. Scriptura Philisthinorum neque interitum⁴⁾ neque originem fusius describit. — Quae quum ita sint quumque praesertim de eorum primordiis interpretes plane adhuc dissentiant, non supervacaneum esse censuimus, nostram de hac quaestione sententiam vobis, Commilitones humanissimi, proponere.

2. Primum igitur perscrutari libet hebraicae vocis *Pelischtim* seu *Pelischtijim* significationem. Quam qui a verbo aethiopico *falascha* i. e. migrare, peregrinari derivant, Philistinos esse „peregrinos“ seu „advenas“ arbitrantur⁵⁾. Hanc in sententiam haud probabilem eapropter permulti abierunt, quod in LXX versione omnibus fere locis pro *Pelischtim* legitur *ἀλλόφυλοι*⁶⁾. Immerito vero isti vocabulo graeco tanta vis tribuitur. Admodum enim dubium est, utrum interpretes Alexandrini hebraicam vocem omnino vertere voluerint, an traditione quadam commoti perpetuis patriae suae hostibus cognomen quoddam minus honorificum imposuerint an inepte atque absurde *Φυλιστιείμ* formaverint in *ἀλλόφυλοι*⁷⁾. Nos quidem haud scimus an Philistini, quippe qui Israëliitarum armis fortiter resistentes partem occidentalem Palaestinae solis Abrahami filiis quondam promissae per diu obtinerent, „exteri“ seu „alienigenae“ (i. e. *ἀλλόφυλοι*) κατ' ἐξοχὴν a multis Israëlitis nominati sint⁸⁾. Quo cognomine interpretes illi hebraicae vocis significationem non respicientes passim postea usi sunt. — Cave autem ne ad comprobendam sententiam a nobis refutatam cum Knobelio huc afferas nomen gentis aethiopicae *Falascha* cuius vitam ac mores nonnulli itinerum scriptores nuper adumbrarunt⁹⁾. Quae gens sive a Judaeorum captivis, quos Sisakus rex in Aegyptum deduxerat¹⁰⁾ (cf. I. Reg. 14, 25 sqq. II Chr. 12, 2 sqq.) sive a ducentis illis millibus militum Aegyptiorum Psammeticho regnante in regiones meridionales emigrantium¹¹⁾ originem trahit, nomen suum aethiopicum sine ulla dubitatione ab ipsis Aethiopibus accepit; quis vero asseveret, Philistinos quoque a populo isto remoto nominatos esse! In ceteris autem dialectis semiticis vocabulum vocabulo aethiopico *falascha* affine non reperitur.

Venio ad aliam vocis hebraicae derivationem. Palaestinae pars maritima a Philistinis obsessa *schephela* = *schepheleth* i. e. planities appellabatur (cf. Dt. 1, 7; Jos. 9, 1; 11, 2 etc.); cuius incolas a gentibus montes vicinos habitantibus *schephiltim* (cf. Niederlaender) vocatos esse verisimillimum est. Quum autem in vocibus hebraicis per transpositionem singulae literae saepius inter se permittentur¹²⁾, Redslobius ex *Schephiltim* paulatim *Pelischtim*, ex *Schepheleth* *Pelescheth* formatum esse multis allatis exemplis erudite demonstravit¹³⁾. Cui sententiae assentientibus nobis grave liceat addere argumentum parum adhuc ab interpretibus respectum.

4) Posterioribus temporibus commemorantur γῆ Φυλιστιείμ (I Macc. 3, 24) Ἀζωτος, Ἀκκαρών, alia oppida Philisthinorum (ibid. 10, 83 sqq.); ipsius vero populi antea celeberrimi post reditum Israëliitarum ex captivitate Babylonica sexto a. Chr. n. saeculo factum nusquam fit mentio.

5) Cf. Gesenius, Thesaurus II, p. 1107; Knobel, l. c. p. 218 sq. Hannecker, l. c. p. 17. Fuerst, Hebr. Handwoerterbuch s. v. *Pelescheth*.

6) In Pentateucho, libr. Jos. Sir. 46, 18; I Macc. 3, 24 transcribitur *Φυλιστιείμ*.

7) Ewald, Geschichte des Volkes Israel I, p. 292. Lengerke, Kanaan I, p. 194.

8) Cf. Theodoret. ad Ps. LIX: Ἀλλοφύλους μέντοι καλεῖ τοὺς Παλαιστίνους ἢ θεῖα γραφή οὐχ ὡς τῶν ἄλλων ἐθνῶν ὁμοφύλων ὄντων, ἀλλ' ὡς τῶν ἄλλων μὲν ἀφεισηκότων τούτων δὲ οὐ μόνον ὁμόρων ὄντων ἀλλὰ καὶ μεταξὺ κατοικοῦντων.

9) Cf. Knobel, l. c. p. 281 sq.

10) Cf. Commentat. nostr. „de aetate, qua Obadja propheta vaticinatus sit“ in Ind. lect. Lyc. Reg. Hos. 1873—74, p. 5.

11) Herod. hist. II, 30; Diod. Sic. Bibl. histor. I, 67.

12) Ewald, Ausführliches Lehrbuch der hebr. Sprache § 78 c.

13) Redslob, Die alttestamentlichen Namen, p. 4 sq. Cf. Arnold in Ersch et Gruber, Encyclop. III, XXIII p. 321 sqq.

Canaan i. e. regio plana, depressa, humilis antiquissimum Palaestinae nomen, de ea tantum terrae sanctae parte olim usurpatum, quae „ad radices montium in depresso maris litore“ sita erat¹⁴⁾ (Num. 13, 29; Jos. 5, 1) totam postea significabat Palaestinam (Jos. 21, 2; 22, 9 etc.), Jebusitae autem, Kenitae, Kenisitae alii populi nomen „Cananaei“ adoptabant (cf. Gen. 15, 19 sqq. et 12, 6). Quum igitur *schephela* eandem quam *Canaan* habeat vim ac significationem, immo ipsa *Pelescheth* Zeph. 2, 5 *Canaan* nominetur¹⁵⁾, vix potest dubitari, quin Philistini aequae ac Cananaei a domesticae terrae natura nomen suum repetierint¹⁶⁾. — Attamen sive illam sive hanc nostram sententiam modo explicatam sequeris¹⁷⁾: solius nominis significatio minime originem Philistinorum satis indicare videtur, ita ut opus sit, alia S. Scripturae hac de re testimonia inspicere.

3. Tribus in locis Veteris Testamenti prior Philistinorum patria *Caphtor* nominatur. Cf. Dt. 2, 23: „Avvaeos habitantes in villis usque ad Gazam Caphtoraci egressi ex *Caphtor* profligarunt et conederunt in locis eorum“. Am. 9, 7: „Nonne Israëlem ascendere jussi ex Aegypto et Philistinos ex *Caphtor* et Syros ex *Qir*“ Jer. 47, 4: „Depopulatur Jahve Philistinos, residuum terrae maritimae (seu insulae, hebr. $\dot{\iota}$) *Caphtor*“. Ista autem terra *Caphtor* quaeritur ubinam sita fuerit.

Unanimi fere consensu veteres S. Scripturae versiones et interpretes Cappadociam, Asiae minoris provinciam sic appellatam esse volunt¹⁸⁾. Quam opinionem ex similitudine vocabulorum enatam cum Gesenio¹⁹⁾ adhuc retinere merito dubitamus hac potissimum de causa, quod Lassenius inter inscriptiones Persepoliticas *Katpatuk*, antiquum Cappadociae nomen invenit²⁰⁾, quod adeo differt a vocabulo *Caphtor*, ut alterum ex altero oriri non potuerit²¹⁾. Alibi ergo regio ista quaerenda est.

Diligenter examinato Philistinorum cognomine quodam gentili Calmetus veram ipsorum patriam vocavit Cretam insulam, quanquam quare nomen *Caphtor* ipsi annexum fuerit, non perspexit²²⁾. Hos autem perlustrat S. Scripturae locos. I Sam. 30, 14: „Irrupimus (Amalekitae) in plagam meridionalem *C'rethim* (LXX $\chi\epsilon\lambda\epsilon\theta\acute{\iota}$ = $\chi\epsilon\rho\epsilon\theta\acute{\iota}$; Vulg. Cerethi) ... et Sicileg (urbem in terra Philistinorum sitam) succendimus igni;“ Ezech. 25, 16: „Ecce ego (Jahve) extendam manum meam super Philistinos et interficiam *C'rethim* (LXX $\kappa\epsilon\theta\acute{\iota}\tau\alpha\varsigma$, Vulg. interfectores) et perdam residuum regionis mari-

¹⁴⁾ Fuerst, Vet. Test. Concord. s. v. Kanaan; Ewald, l. c. I, p. 281; Winer, Bibl. Real-Wörterbuch, I, p. 208.

¹⁵⁾ Zeph. 2, 5: „Vae, qui habitatis funiculum maris, gens perditorum: verbum Domini super vos, Chanaan, terra Philistinorum, et disperdam te ita, ut non sit inhabitator“. (Vulg.)

¹⁶⁾ Notatu dignum est, Assyrios octavo abhinc saeculo a. Chr. n. et paulo post occidentales populos nomine isto regionis maritimae *Pelescheth* — assyr. *Palastav*, graec. *Παλαιστίνη* — de tota Judaea ceterisque terrae sanctae partibus usos esse. Cf. Schrader, Die Keilinschriften und das alte Testament, p. 25; 110 sqq. Herod. I, 105; II, 104.

¹⁷⁾ Hitzigii sententiam — Urgeschichte und Mythologie der Philistaeer p. 35 sqq. — ab omnibus interpretibus usque ad unum refutatam non examinasse sed leviter tantum hoc loco attigisse, satis est. Qui vocibus sanscriticis *valakscha* et *baladscha* inter se comparatis Philistinos esse Pelasgos indogermanicos opinatur. Cf. Hannecker l. c. p. 16 sq.

¹⁸⁾ LXX ad Dt. 2, 23; Am. 9, 7 Cald. Syr. Vulg. Hieron. in Onomast. s. v. Gaza. Theodoret. in Jes. 9, 12; Jer. 47, 4.

¹⁹⁾ Thesaur. I, p. 709.

²⁰⁾ Lassen, Altpersische Keilinschriften, p. 88.

²¹⁾ Vocis hebraicae $\dot{\iota}$ significatio est „insula“ et „litas“ (cf. Jes. 26, 6; Ezech. 26, 15, 18). Quam ob rem haud recte Hanneckerus l. c. p. 20 ad sententiam illam veterum scriptorum impugnantiam laudat Jerem. 47, 4.

²²⁾ Calmet. l. c. p. 473 sqq. Cf. Rosenmueller, Bibl. Alterthumskunde II, 2, p. 363; III, p. 385. Movers, Die Phoenizier I, 28 sq.

timae“; Zeph. 2, 5: „Vae qui habitatis tractum maritimum, gens *C'rethim* (LXX *πίροικοι Κρητών*, Vulg. gens perditorum) . . . terra Philisthinorum!“ — Quibus omnibus in locis *C'rethim* est nomen gentile cum voce *Pelischim* promiseue usurpatum, id quod S. Hieronymum — cf. Vulg. in Ezech. 25, 16 et Zeph, 2, 5 — fugit, qui in textu suo hebraico vocalibus etiamtum fortasse carente non *C'rethim* sed *Corethim* i. e. perditores legisse videtur²³).

Neque alia significatio vocabulo *C'rethim* inesse potest iis locis, in quibus *C'rethi* et *P'lethi* (LXX *ὁ Χελεθὶ καὶ ὁ Φελεθὶ*, Vulg. Cerethi et Phelethi; Targ. Jonath. et Syr. sagittarii et fundatores) Davidis satellites commemorantur. Cf. II. Sam. 8, 18; 15, 18; 20, 7, 23; I Reg. 1, 38, 40; I Chr. 18, 17. Philisthinorum nomen (*P'lethi*) hic per paronomasiam in libris Veteris Testamenti persaepe obviam (cf. *tohu wabohu* Gen. 1, 2; *zaw lazaw qaw laqaw* Jes. 28, 10)²⁴) abbreviatum et in speciem vocis antecedentis *C'rethi* assimilatum est; ideoque duae unius populi partes inter se cognatae istis nominibus notantur. Gesenius quidem²⁵) „parum“ inquit „credibile est, Davidem corporis custodes ex gente Hebraeis tantopere et invisa et infesta elegisse“, qua de causa vocabula illa appellative „carnifices et cursores“ interpretatur. Quis vero nesciat, permultos viros bellicosos et antiquis et nostris temporibus mercede apud populos ipsorum patriae infestos militasse!²⁶). Sexcenti Gathaei Davidem regem interdum in summis angustiis versantem fideliter protexisse feruntur (II Sam. 15, 18 sqq.); Sauli servus praestantissimus erat Doëg Idumaeus (I Sam. 21, 7)! — Itaque non dubitamus quin Philisthini, quum et ex *Caphtor*, terra maritima emigraverint et *C'rethim* nomen vere gentile gesserint, prioribus temporibus in Creta, insula maris mediterranei, *Caphtor* cognominata habitaverint. Quam sententiam nostram ex sola S. Scriptura erutam nonnulla veterum Graecorum et Romanorum testimonia confirmant.

Primum enim in illorum libris geographicis inter insignia Cretae insulae oppida appellatur *Aptera*²⁷), quod nomen ad similitudinem vocis *Caphtor* prope accedere nemo non videt. — Tum Tacitus Hierosolymorum urbis famosae primordia describens „Judaeos“ inquit „Creta insula profugos novissima Libyae insedissee memorant, qua tempestate Saturnus, vi Jovis pulsus, cesserit regnis. Argumentum e nomine petitur: inclytum in Creta Idam montem, adcolas Idaeos, aucto in barbarum cognomento Judaeos vocitari“²⁸). Qua in expositione, quanquam Philisthinos et Judaeos aperte confundit Tacitus notabilem traditionem de Cretensium emigratione in Palaestinam affert. Quod autem Philisthinorum terram „novissima Libyae“ nominat nos minime offendit, quoniam tum temporis regiones quaedam Africae orientalis et Syriae occidentalis modo Libyae, modo Palaestinae annuebantur²⁹). — Porro permagni momenti sunt Stephani Byzantini verba s. v. *Γάζα*: „*Γάζα* . . . ἐκλήθη καὶ Μινώα, ὅτι Μίνως σὺν τοῖς ἀδελφοῖς Αἰακῶ καὶ Παδαμάνθει ἰὼν ἐξ αὐτοῦ ταύτην ἐκάλεσεν. ἔνθεν καὶ τὸ τοῦ Κρηταίου Διὸς παρ' αὐτοῖς εἶναι ὃ (ὄν) καὶ κατ' ἡμᾶς ἐκάλουν Μαρῶν ἐρμηνευόμενον Κρηταγενῆ“³⁰). Stephani de Minoë rege Cretensi relatio respondet Taciti de Saturno narrationi,

²³) Reinke, Der Prophet Zephanja, p. 92 sq.

²⁴) Cf. Gesenius, Lehrgebaeude § 237.

²⁵) Thesaur. I, 719.

²⁶) Graeci apud Persas, Germani apud Romanos stipendia merebant. Cf. Mueller, l. c. p. 264 sq.

²⁷) Strabo, *Reer. geogr.* X, 479; Plin. *Hist. nat.* IV, p. 20; Ptol. *Geogr.* III, 17, § 10.

²⁸) Tacit. *Histor.* V, 2.

²⁹) Ptol. IV, 5, § 12; V, 16, § 2; VIII, 15, § 1. Cf. Knobel, l. c. p. 222.

³⁰) Cf. Vita s. Porphyrii ap. Bolland. *Acta sanct.* V. 655: Erant autem in urbe simulacrorum publica templa octo, nempe Solis et Veneris et Apollinis et Proserpinae et quod dicebatur Herion et sacerdotum et Fortunae civitatis et Marnion, quod dicebant esse Cretigenae Jovis, quod existimabant esse gloriosius omnibus templis, quae sunt ubique“.

quacum ea quoque optime congruunt, quae Diodorus, Cicero, alii de pugnis Jovem Hellenicum inter et Baalum, Apollinem, alios deos populorum Asiaticorum in Creta insula factis memoriae prodiderunt³¹). Imprimis autem in illud animum nostrum advertimus, quod Cretenses ex Stephani quoque sententia cum Philisthinis magnum habuerunt commercium³²).

Quae gravissima argumenta qui perspexerunt nos de priore Philisthinorum patria recte judicasse eo libentius concedent, si contigerit nobis, ut qua de causa Creta insula *Caphtor* cognominata sit evidenter demonstramus. Quapropter difficiliore quodam loco Genesis antea explicato de quaestione illa quam accuratissime disputabimus.

4. S. Scripturae locis supra (Nro. 3) laudatis — Dt. 2, 23; Am. 9, 7; Jer. 47, 4 — in quibus Philisthinos ex *Caphtor* migrasse traditur adversari videtur quod enarratur Gen. 10, 13 sq. „*Mizrajim* i. e. Aegyptus genuit ... et Casluchoeos, unde egressi sunt Philisthini, et Caphtoraeos³³. Quid ergo? Quomodo et Caphtor i. e. Creta et Casluchoeorum pagus in Aegypto situs patria Philisthinorum vocari potuit? — Quam ad difficultatem removendam Vaterus³³), Rosenmuellerus³⁴), Gesenius³⁵) suspicati negligentia scribarum genuinum verborum ordinem mutatum esse verba *ascher jaz'u mischscham Pelischtim* post *Caphtorim* posuerunt. At quum jam Codex Samaritanus et Chronista (I Chr. 1, 12) omnesque veteres versiones textum hebraicum qui nunc est ante oculos habuerint, probabiliorem difficultatis solutionem quaeramus necesse est³⁶).

Nonnulla nomina filiorum Aegypti (Gen. 10, 13 sqq.) etymon habent mere Aegyptiacum. V. gr. *Naphtuchim* sunt *of* (na) *τοῦ Φῶ* i. e. ejus regionis (sc. Memphis et locorum urbi propinquorum) incolae, ubi Ptah, Aegyptiorum deus summis honoribus colebatur³⁷). *Patrusim* in Aegypto superiore habitantes a *pet-res* (i. e. terra meridionalis) appellati sunt³⁸). Similiter autem sine dubio *Casloach* provinciae nomen derivandum est. Propria significatio vocis copticae *kas-lokh* est „mons ariditatis“, qui ab Herodoto „mons Casius“ vocatus³⁹) Cassiotti pago Pelusium inter et Gazam sito nomen dedit. Istam igitur terram aridam ac torridam tenuisse Casluchoeos verisimile est⁴⁰). — In occidentem autem versus antiquissimis temporibus alia gens Aegyptiaca cultui Hori penitus dedita habitasse videtur. Tria enim templa celeberrima ipsi deo ejusque patronae dedicata in Chemmis insula et

³¹) Diodor V, 71; Cic. De nat. deor. III, 23. Cf. Krause, Der Name des Gottes Baal in historischer und sprachgeschichtlicher Beziehung. Progr. Gymn. reg. Gleiwitz. 1872.

³²) Cf. Theodoret. in Zeph. 2, 5: *παροίκους δὲ Κρητῶν ἀντὶ τοῦ ἀποίκους τέθεικεν. ὡς ἐν παραδουλασσίῳ γὰρ πόλιν εἰκός τινος ἀπὸ Κρήτης ἀφίκεσθαι καὶ κατοικῆσαι.*

³³) Commentar über den Pentateuch I, p. 134.

³⁴) Scholia in Vet. Test. I, p. 219.

³⁵) Thesaurus I, 709.

³⁶) Arnoldus (Ersch et Gruber III, XXIII, p. 321 sqq.) et Winerus (Realwörterb. s. v. Caphtor) quattuor illos S. Scripturae locos inter se conciliare omnino non conati sunt.

³⁷) Ebers, Aegypten und die Bücher Mose's I, p. 112 sqq.

³⁸) Delitzsch, Commentar über die Genesis, ed. IV, p. 248.

³⁹) Herod. II, 6, 158; III, 5.

⁴⁰) Ptol. IV, 5, § 12. Ammian Marcell. XXII, 16. Cf. Fuerst, Lexicon s. v. Casloach; Knobel, l. c. p. 290 sq. Perpauci tantum viri docti per Plutarchum (cf. de Iside c. 38) seducti regionum illarum maritimarum incolae perperam Naphtuchoeos vocant. Quos perbene refellit Ebersius l. c. p. 113 sq. — Bochartus — Phaleg IV, 31, 32 — multis veterum poetarum et historiographorum testimoniis allatis Casluchoeos esse Colchos contendit. Neque negandum est quin variae Colchorum mores atque consuetudines originem aegyptiacam sapiant (cf. Herod. II, 104, 105). Quum autem quo tempore et ex quam Aegypti parte accolae illi Ponti Euxini emigraverint incertum sit, ipsorum cum Aegyptiis consanguinitatem agnovisse hoc loco satis habemus. Cf. Hannecker, l. c. p. 17 sq.

Butone in urbe ad ostium Sebennyticum Nili sita exstructa erant⁴¹). Qua de causa compluribus vocibus Aegyptiacis examinatis Dieterichus regioni modo descriptae nomen KAH-Pet-HOR (cf. *Καφθώρ*) i. e. „terra Hori“ tribuendum et reapse tributum esse argute exposuit⁴²). KAH enim aegypt. est „terra“, „regio“, PT autem, quod verbum demonstrativum „celui qui est à“, „celui qui appartient à“ significat, ad permulta nomina et hominum et locorum formanda adhibetur. Sicut igitur *Ptah* dei cultores apte *Naphthchim* appellabantur, similiter certo ii qui regionem Horo dedicatam obtinebant nomine *Caphtorim* uti poterant.

Atque ita apparet Casluchaeos et Caphtoraeos gentes vicinas septentrionalem patriae partem possedissee; quam Dieterichi conjecturam approbantes hanc nostram de Philisthinorum origine et primordiis proponimus sententiam: Philisthini i. e. Caphtorim Aegypti septentrionalis incolae inundationibus⁴³) aliisve de causis patria expulsi duabus diversis locis nova domicilia sibi collocarunt. Altera populi pars per Casluchaeorum pagum profecta regionem maritimam terrae Canaan occupavit ibique nomen *Pelischtim* assumpsit; pars altera, antiquum nomen retinens Cretam insulam petiit, unde identitem posterioribus temporibus permulti in cognatorum Philisthinorum civitatem magnis opibus florescentem migrarunt.

Nescio an sola nostra interpretatione omnes S. Scripturae loci huc referendi commode inter se conciliari possint. Gen. 10, 14 non origo sed via multorum Philisthinorum describitur⁴⁴), ceteris locis supra laudatis hagiographi Cretam, posterius aliorum Caphtoraeorum domicilium respiciunt. Revera autem magnam Caphtoraeorum partem ex Aegypto in Cretam pervenisse continuo demonstrandum est.

5. Plurimorum colonorum moris est, ut novis suis sedibus nomen prioris patriae imponant. Notum est, Italiam meridionalem, quam coloni Graeci occupaverant, sive a Romanis sive ab ipsis Graecis Graeciam magnam appellatam fuisse. Seneca⁴⁵) „totum“ inquit „Italiae latus quod infero mari alluitur, major Graecia fuit“. Solymi in ora occidentali Asiae minoris habitantes terram suam Phoeniciam nominaverant memores procul dubio pristinae patriae⁴⁶), quod idem nomen permultas Phoenicum colonias habuisse veteres scriptores referunt⁴⁷). Miletum urbs in Asia minore sita a Mileto, antiquiore urbe Cretae insulae nomen acceperat⁴⁸). — Plura exempla ex nostra aetate desumpta in medium proferre non est in animo, quoniam omnibus fere in terris multa exstant loca, quae unde primi ipsorum incolae emigraverint nominibus suis aperte annuntiant. — Similiter igitur mea quidem opinione Caphtoraei pagi sui aegyptiaci *Caphtor* nomen in Cretam insulam transtulerunt in ea fortasse regione prima novae patriae fundamenta jacentes, ubi quam supra commemoravimus Aptera (pro Captera!) urbs postea vigeat.

⁴¹) Herod. II, 155, 156.

⁴²) Merx, Archiv III, p. 313 sqq.

⁴³) Cf. Strabo I, p. 58: *Ἡμῶν ἐπιδημοῦντων ἐν Ἀλεξανδρείᾳ τῇ πρὸς Αἰγύπτῳ περὶ Πηλοῦσιον καὶ τὸ Κάσιον ὄρος μετεωρισθὲν τὸ πέλαγος, ἐπέκλυσε τὴν γῆν καὶ νῆσον ἐποίησε τὸ ὄρος ὥστε πλωτὴν γενέσθαι τὴν παρὰ τὸ Κάσιον ὁδὸν τὴν εἰς Φοινίκην.*

⁴⁴) Cf. Knobel, l. c. p. 215 sq.

⁴⁵) Ad Helviam VI, 9. Cf. Plin. III, 5, 10. Ptol. III, 1, § 75. Strabo VI, 253: *Ὡστερον μὲν γε καὶ τῆς μεσογαίης πολλὴν ἀφῆρηντο (Ἕλληνες) ἀπὸ τῶν Τρωϊκῶν ἀρξάμενοι χρόνων. καὶ δὴ ἐπὶ τοσοῦτον ἤρξαντο, ὥστε τὴν μεγάλην Ἑλλάδα ταύτην ἔλεγον καὶ τὴν Σικελίαν.* Cf. Pauly, Real-Encyclopaedie III p. 947.

⁴⁶) Movers, Phoenicier I, p. 15 sq.

⁴⁷) Steph. Byz. s. v. *Ἴος*: *ἐκαλεῖτο δὲ καὶ Φοινίκη ἢ Ἴος (νῆσος).* Plin. V, 39 de Tenedo insula; Athenaeus, lib. IV c. 76, p. 174 de Caria.

⁴⁸) Hom. II, II, 647. Strabo XII, 573; XIV, 634.

Tum non praetermittendum est quod Strabo memorat, antiquissimos Cretae habitatores oram meridionalem in Aegyptum spectantem incoluisse⁴⁹). Hinc ergo multi coloni novas sedes collocaturi olim secesserunt. — Quod accuratius perpendere debebant recentiores historiographi, qui in adumbranda Cretensium origine prorsus inter se differentes Carios, insulae illius indigenas⁵⁰), modo ad Indogermanos modo ad Semitas modo ad Chamitas ascribunt⁵¹). Nos quidem pro certo habemus populum Caricum ex variis gentibus conglomeratum Caphtoraeorum quoque ex Aegypto advenientium haud parvam partem in bellatorum suorum numerum ascivisse. Cf. II Sam. 20, 23; II Reg. 11, 4. 19.

Deinde in favorem sententiae nostrae fabellas quasdam Aegyptiorum enarrare juvat. Legimus enim in Diodori Bibliotheca historica hunc locum: „*Λέγεται ... τὸν Ἀμμωνά σιτοδεία πιεζόμενον φυγεῖν εἰς Κρήτην καὶ γήμαντα τῶν τότε βασιλευόντων Κουρήτων ἐνὸς Θυγατέρα Κρήτην δυναστεύσαι τε τῶν τόπων καὶ τὸ πρὸ τοῦ τὴν νῆσον Ἰδαίαν καλουμένην ἀπὸ τῆς γυναικὸς ὀνομάσαι Κρήτην*”⁵²). Nec minus gravia haec sunt Diodori verba: *Οἱ δ’ οὖν Αἰγύπτιοί φασιν καὶ μετὰ ταῦτα ἀποικίας πλείστας ἐξ Αἰγύπτου κατὰ πᾶσαν διασπαρῆσαι τὴν οἰκουμένην· εἰς Βαβυλῶνα μὲν γὰρ ἀγαγεῖν ἀποίκους Βῆλον τὸν νομιζόμενον Ποσειδῶνος εἶναι καὶ Αἰβύης ... λέγουσι δὲ καὶ τοὺς περὶ τὸν Δαναὸν ὀρηθῆντας ὁμοίως ἐκεῖθεν συνοικίσαι τὴν ἀρχαιοτάτην σχεδὸν τῶν παρ’ Ἑλλήσι πόλεων Ἄργος, τὸ τε τῶν Κόλχων ἔθνος ἐν τῇ Πόντῳ καὶ τὸ τῶν Ἰουδαίων ἀνὰ μέσον Ἀραβίας καὶ Συρίας οἰκίσαι τινὰς ὀρηθῆντας παρ’ αὐτῶν ... καὶ τοὺς Ἀθηναίους δὲ φασιν ἀποίκους εἶναι Σαῖτῶν τῶν ἐξ Αἰγύπτου καὶ πειρώντιαι τῆς οἰκειότητος ταύτης φέρειν ἀποδείξεις ... καθόλου δὲ πλείστας ἀποικίας Αἰγύπτιοί φασιν ἐκπέμψαι τοὺς ἑαυτῶν προγόνους ἐπὶ πολλὰ μέρη τῆς οἰκουμένης διὰ τε τὴν ὑπεροχὴν τῶν βασιλευσάντων παρ’ αὐτοῖς καὶ διὰ τὴν ὑπερβολὴν τῆς πολυανθρωπίας*”⁵³). — Multitudo illa Aegyptiorum in Graeciam vix potuit pervenire priusquam Cretam insulam multo propinquiores occupassent. Quam ob rem Diodori tempore Aegyptii de Ammonis dei fuga verba facientes non tam historiam mere fabularem protulisse quam pristinae demigrationis in Cretam vere factae memoriam redintegrasse nobis videntur.

Denique audiendus est Saadia haggao celeberrimus Judaeorum magister, qui in versione sua arabica Gen. 10, 14 pro *Caphtorim* scripsit *Dimjati*, Damiettam urbem et loca adjacentia significans, quam regionem nos quoque Caphtoraeorum patriam vocavimus. Cujus arbitrium ne parvi aestimemus eo prohibemur, quod Saadia († 942) merito propter insignem eruditionem suam celebratus in ipsa Aegypto natus erat et quod usque ad decimum saeculum ad unum omnes scriptores Cappadociam esse Caphtor (cf. Nro. 3) contenderunt. Tam multis et gravibus Veterum testimoniis Saadia non repugnasset nisi perantiqua traditione aegyptiaca de vero regionis Caphtor situ certior factus esset⁵⁴).

Itaque duas invenimus terras uno atque eodem nomine Caphtor signatas, simulque quare ab Aegypto septentrionali, pristina omnium Caphtoraeorum seu Philisthinorum patria, Creta insula cognomen illud acceperit cognovimus. Restat igitur, ut quaeramus, utrum Philisthini ortu ac natione Aegyptii fuerint an posterioribus temporibus nullo consanguinitatis vinculo cum ceteris Aegyptiis conjuncti in oram illam septentrionalem immigraverint.

6. Flavius Josephus⁵⁵) de nominibus gentium disputans „*τῶν Μεσσημαίων*“ inquit „*παίδων ὀκτώ γενομένων οἱ πάντες τὴν ἀπὸ Γάζης ἕως Αἰγύπτου γῆν κατέσχον*“. Quam in rectam sententiam

⁴⁹) Strabo, X, 475.

⁵⁰) Herod. I, 171. Thukyd. I, 8. Pomp. Mela I, 16.

⁵¹) Cf. Mueller, l. c. p. 278. Delitzsch, l. c. p. 547.

⁵²) Diod. I, 71.

⁵³) Diod. I, 28. Cf. Herod. II, 91.

⁵⁴) Cf. Haneberg, Bibl. Offenbarung, ed. III, p. 801 sq. — Merx, Archiv l. c. p. 317 sq.

⁵⁵) Antiq. I, 6, 2.

de Philisthinorum cum Aegyptiis consanguinitate Josephus, Judaeus doctissimus, vix falsa interpretatione verborum: *Casluchim ascher mischscham jaz'u Pelischtim* (Gen. 10, 14) perductus est. Neminem linguae hebraicae scientem effugere potest, vocabulum *mischscham* solum locum indicare, unde Philisthinorum majores egressi erant: Moses si ipsorum originem a Casluchaeis deducere voluisset, pro *mischscham* dixisset *mehém*. Nonne potius Josephus propterea quod omnino in inelyto decimo Genesis capite gentes areta propinquitate inter se conjunctae enumerantur, judicare debuit, Philisthinos quoque cum Aegypti filii una nominatis vincula quodam sanguinis cohaesisse?⁵⁶⁾ Praeterea autem cognomen „Caphtorim“ Philisthinorum cum ceteris Aegyptiis propinquitatem ac necessitudinem adeo manifeste indicat, ut quum plurimorum recentiorum interpretum tum eorum opinionem valde miremur, qui, etsi pristinum Cretensium cum Aegyptiis commercium cognitum habent, nihilominus in Asia illorum patriam indagare student⁵⁷⁾.

At Philisthini ab Aegyptiis orti posterioribus tamen in domiciliis suis aliis cum gentibus societatem tam familiarem inierunt, ut judicum regumque Israeliticorum temporibus a majorum suorum natura ac moribus longe abessent. — Jam diu enim antequam primi Philisthinorum coloni in Palaestinam immigraverunt, Amalekitae, Amorrhaci, Rephaim, Enakim, aliae gentes semiticae⁵⁸⁾ ab Assyriis ex Asia interiore occidentem versus depulsae totam terram cisjordanensem possederunt⁵⁹⁾. Immo nonnullarum urbium a Philisthinis postea obsessarum conditores illae ipsae gentes fuisse videntur⁶⁰⁾. Aliquanto post Cananaei chamitici in sedibus suis prope sinum Persicum sitis⁶¹⁾ „terrae motu vexati relicto patriae solo Assyrium stagnum primo, mox mari proximum littus incoluerunt⁶²⁾“. Qui sermone vernaculo oblivioni dato cum Semitis finitimis ita coaluerunt⁶³⁾, ut multi Israëlitae nescirent, quinam indigenae natione Cananaei essent, quinam Semitae. (Gen. 15, 16; Jos. 7, 7; 24, 15; Jud. 6, 10; I Reg. 21, 26; II Reg. 21, 11; Am. 2, 10 omnes gentes quae ante Israëlitarum adventum Palaestinam obtinuerant nomine Amorrhaeorum comprehenduntur, quamquam alii Amorrhaci erant Cananaei — cf. Gen. 10, 16 — alii vero Semitae; cf. Dt. 3, 9. — Gen. 15, 19; Ex 3, 8, 17; Dt. 7, 1 promiscue Cananaei et Semitae nominantur).

In istas igitur gentes phoenicio-semiticas ii Philisthini seu Caphtoraei inciderunt, qui per Casluchaeorum terram profecti (Gen. 10, 14) oram maritimam Palaestinae sedem sibi delegerant. —

⁵⁶⁾ Delitzsch, l. c. p. 249: „Es ist doch wahrscheinlicher, dass zugleich hamitische Abkunft der Philister gemeint ist, als dass sie *ἀγενεαλόγητοι* dastehen“.

⁵⁷⁾ Hannecker, l. c. p. 22; Bertheau, Zur Geschichte der Israeliten, p. 199.

⁵⁸⁾ Quod nuper Muellerus — Die Semiten, p. 288 sqq. — demonstrare praesumpsit, omnes gentes quas dicunt semiticas (Gen. 10, 22 sqq.) Indogermanis seu Japhethitis annumerandas esse, mirationem magis quam assensionem plurimorum virorum doctorum movit. Donec ad istam sententiam approbandam plura et graviora argumenta afferantur, nos quoque eam quae adhuc in usu fuit rationem populos nominandi et distinguendi retinebimus. Cf. Stiefelhagen in Reusch, Theol. Lit:blatt. 1872. Nro. 24, p. 578 sqq.

⁵⁹⁾ Knobel, l. c. p. 198 sqq. Schrader, Keilinschriften, p. 48; Volk, Ueber die Bedeutung der semitischen Philologie für die alttestam. Exegese, p. 11 sq. Cf. Abulfeda, Histor. antestam, p. 178.

⁶⁰⁾ Steph. Byz. s. v. *Ἀζωτος*: *ταύτην ἐκίσειν εἰς ἐπανελθόντων ἀπ' ἐρυθρᾶς θαλάσσης γηγᾶδον*.

⁶¹⁾ Herod. I, 1; VII, 89. Strabo, I, 47. Plin. IV, 36.

⁶²⁾ Justin. Trogi Pomp. Histor. XVIII, 3.

⁶³⁾ Id quod S. Epiphanius (Adv. haer. lib. II, tom. II. haer. 66 c. 83) et S. Augustinus (Sermo 105 de tempore — ed. Lugd. 1664 tom. X. p. 264) a majoribus acceperunt, Semitas, divisione terrae temporibus Noë patriarchae facta, ex Palaestina legitime ipsis adjudicata violenter a Cananaeis propulsatos esse, ad eas quas supra explanavimus res gestas fortasse referendum est. Cf. Reinke, Das Recht der Israeliten an Canaan, § 12.

Quanta et qualis perturbatio rerum publicarum tum facta sit, quot proelia commissa, quaenam artes ab utraque parte ad principatum assequendum adhibitae sint, memoriae non est traditum. Hoc unum autem constat, non omnes indigenas occisos vel expulsos fuisse, quippe quorum posterius usque ad Davidis regis tempora in exercitu Philistinorum robore ac fortitudine excellerent (I. Sam. 17, II. Sam. 21, 16 sqq. Chron. 20, 4 sqq. Cf. Jos. 11, 22). Unde facile potuit fieri, ut advenae paulatim multas incolarum remanentium mores multasque consuetudines induerent.

Brevi certo Caphtoraei patrium suum sermonem linguae semiticae accommodabant, quoniam antiqua lingua aegyptiaca quod ad copiam vocabulorum et formarum declinationem attinet linguae semiticae simillima erat⁶⁴). Ideoque Philistini cum Israëlitibus, qui jam patriarcharum suorum temporibus linguam cananaeo-semiticam adoptaverant (cf. Gen. 31, 47), interpretibus non adhibitis colloqui poterant (Cf. Jud. 14 sqq. I Sam. 27, 5 sqq. 29, 6 sqq.). Non omnia sane sermonis nativi elementa perierant, quamobrem Philistinorum lingua peculiaris dialecti semiticae speciem usque ad quintum a. Chr. n. saeculum retinebat. (Cf. Neh. 13, 24)⁶⁵). — Porro Caphtoraei res divinas aegyptiacas cum religione populorum devictorum sensim confundebant. Quum enim nonnulla nomina deorum a Philistinis postea cultorum semiticam sapient originem tum *Dagon* (*dag* = piscis), quem summi totius civitatis principes magnificis sacrificiis luxuriosisque conviviis Gazae (Jud. 16, 23 sqq.) venerabantur, jam apud veteres gentes illic habitantes magna auctoritate floruerat⁶⁶). Aliorum vero deorum cultum in nova domicilia sua Philistini sine dubio ex Aegypto transtulerunt; imprimisque mirabile Ekronitarum (II Sam. 1, 2, 3, 16) idolum nomine *Baal-Sebub* persimile erat scarabaeo pillulario, a multis Aegyptiis in deorum numerum relato, cujus insecti imaginem eorum milites in annulis suis insculptam gestabant⁶⁷); quapropter merito Hugius amborum numinum cultum congruissime demonstravit⁶⁸).

At jam satis ex iis quae modo explicavimus liquet Caphtoraeos in Palaestina mores suos et forenses et domesticos notabiliter mutasse. Neque alia erat eorum Philistinorum seu Caphtoraeorum conditio, qui antequam naves suas ad oram Palaestinensem appellebant, longum per temporis spatium in Creta habitaverant. Eiusdem enim insulae potentissimi incolae erant Cari (cf. Nro. 5), qui cum Caphtoraeis arctiorem societatem quam cum ceteris gentibus finitimis iniisse videntur, quum passim in S. Scriptura Philistini non *Crethi* sed *Cari* nominentur (II Sam. 20, 23; II Reg. 11, 4 19). Ergo factum esse credimus ut hi quoque Caphtoraei multa quae ipsis propria olim fuerant plane exuerent aliisque consuetudinibus permutarent. — Quamvis autem permagnae fuerint istae commutationes, tantum tamen abest, ut omnino de aegyptiaca origine Philistinorum dubitemus, ut in sententia nostra persistentes breviter denique quaeramus, a quibusnam gentibus ipsi originem suam non duxerint.

7. Plerique recentiorum interpretum putarunt, Philistinos fuisse „Hyksos“, populum pastorum illum semiticum, quem ex Asia egressum totam Aegyptum inferiorem per quingentos annos in ditone

⁶⁴) Quo magis studia aegyptiaca excolebantur eo confidentius grammatici linguarum illarum cognationem pronuntiarunt. Cf. Benfey, Geschichte der Sprachwissenschaft und oriental. Philologie, p. 683 sqq.

⁶⁵) Ewaldus l. c. I p. 294 recte vocem *seven* (i. e. princeps) perscrutatur ad similitudinem aequae ac dissimilitudinem dialectorum illarum illustrandam.

⁶⁶) Jos. 15, 41; 19, 27 *Bethdagon* nomen duarum urbium perantiquarum occurrit. Cf. Onomast. — ed. Migne III, p. 881 — s. v. *Bethdagon*: „... sed et usque hodie grandis vicus *Capherdago* inter Diaspolim et Jamniam demonstratur“.

⁶⁷) Aelian. Natur. animal. XIII, 15. Cf. Plin. l. c. XXX, c. 11, p. 30.

⁶⁸) Freiburg, Zeitschrift VII, p. 104 sqq. Calmet. l. c. p. 490 sqq.

sua ac potestate tenuisse dicunt⁶⁹). Quae pervulgata opinio propterea multis probatur, quod circumcisionis ceremonia apud Aegyptios ceterasque gentes chamiticas⁷⁰) non vero apud Philistinos erat in usu (cf. Jud. 14, 3; 15, 18; I Sam. 14, 6; 17, 26, 36; 18, 25, 27; 31, 4; II Sam. 1, 20; 3, 14. I Chron. 11, 4); tum quod eo ipso tempore, quo populi illius pastores reges crudelissimi Cheops et Chephren regnabant *Φίλις* (pro P'lethi = Pelischtim) pastor greges suas in Aegypto inferiore pavisse fertur⁷¹). — At quonam temporis momento Aegyptii morem pueros suos circumcidendi receperint, minime adhuc exploratum est. Non defuerunt, qui illos imitatos esse Hebraeos sive Arabes gravibus allatis argumentis docuerint⁷²); immo fortasse soli Aegyptiorum sacerdotes circumcisi erant!⁷³) Inde sequitur, ut Caphthoraei si ex Aegypto migraverunt (id quod factum esse infra demonstrabimus) prius quam Israelitae in *Goschen* pago domicilia sua ponerent, circumcisionis notitiam et usum habere non potuerint. — Dubiam autem atque incertam famam de Philite pastore rectius Delitzschius perspexit, qui gentes istas Asiaticas a Philisthaea finitima nomen *Φίλις* accepisse arbitratur⁷⁴). — Praeterea non omittenda sunt haec:

a. Jam Abrahamus et Isaacus patriarchae Philistinos in parte occidentali Palaestinae habitantes offenderunt, quorum commercio, foedere cum Abimelecho rege icto, aliquantum temporis fruebantur, donec magnae Isaaci divitiae regis invidiam atque obtretationem movebant. (Gen. 21, 32, 34; 26, 1, 8, 14 sqq.). Haud ita multo post Jacobi patriarchae filii ad frumentum emendum in Aegyptum profecti Josephum fratrem suum Apophis — Hyksorum regis⁷⁵) amicum invenerunt, quocum per interpretem colloquerentur necesse erat (Gen. 42, 23). — Non ergo licet populos illos eodem fere tempore diversis in locis habitantes et diversis linguis utentes pro unico habere.

b. Ut Jacobi patriarchae mortui corpus conditum in sepulcro patrio prope Hebronem sito sepelirent Josephus multique Aegyptii (i. e. „Hyksos“) nobilissimi non recta via per Philistinorum terram sed Jordanum fluvium transgressi magno circuitu iter fecerunt (Gen. 50, 10), quibus longioribus viae ambagibus certe non usi essent „Hyksos“, si Philistinis consanguinitate propinqui fuissent⁷⁶).

c. Similiter Israelitae ex Aegypto postea in patriam remigrantes viam illam directam vitarunt. Cf. Ex 13, 17 sq. „... non eos duxit Deus per viam terrae Philistinum, quae vicina est; reputans ne forte poeniteret eum si vidisset adversum se bella consurgere et reverteretur in Aegyptum, sed circumduxit per viam deserti, quae est juxta mare rubrum (Vulg.)“. Adde quod notissimum est Israëlitae cum Philistinis perpetuas atque acerrimas gessisse inimicitias (cf. Nro. 1), id quod fieri vix potuisset, si Philistini eorum Hyksorum posterii fuissent, qui majores Hebraeorum benignissime olim in Aegypto receptos summis honoribus affecerant (Gen. 47 sqq.)

⁶⁹) Knobel, l. c. p. 220 sq. Movers, l. c. p. 34 sqq. Mueller, l. c. p. 257 sqq. Cf. Flav. Jos. c. Apion I, 14. Euseb. Praep. evang. X, 13.

⁷⁰) Herod. II, 104. Diod. I, 28; III, 31. Strabo, XVI p. 761, 771; XVII, p. 824.

⁷¹) Herod. II, 128.

⁷²) Haneberg, Die religiösen Alterthümer der Bibel, p. 20 sq. Scholz, Die heiligen Alterthümer des Volkes Israel, II, p. 293.

⁷³) Philo, De circumcisione; ed. Mang. II, p. 210; Orig. Hom. V in Jerem. n. 14. Epist. 70 epistolar. II. class. — Jablonsky, Proleg. ad Panth. Cf. Oehler, Theologie des alt. Test., I, p. 292 sqq.

⁷⁴) Delitzsch, l. c. p. 556.

⁷⁵) Syncellus, Chron. ed. Dindorf, p. 62: „... ἐπὶ γὰρ πᾶσι συμπεφώνηται ὅτι ἐπὶ Ἀλώφρωος ἤρξεν Ἰωσήφ τῆς Αἰγύπτου“. Cf. Fell in Reusch., Theol. Lit:blatt. 1869 p. 245 sqq. et in Chilianeo 1869 p. 485 sqq. — Fellii de imperio Hyksorum sententiam Chabas, eruditissimus Aegyptologus Francogallicus nuper approbavit in libro suo: Les pasteurs en Egypte. Amsterdam.

⁷⁶) Cf. Lengerke, Kanaan I, p. 196.

Phoenicibus oram aegyptiacam incolentibus Philistinos nuper Ebersius annumeravit ratione habita tabulae Canopensis, in qua Phoenicum patria aegyptiace Kfa (= Kaf) appellatur; unde subtili conjectura collegit, totam regionem septentrionalem Aegypti Phoeniciam magnam, aegypt. Kaf-t-ur (cf. Capthorim = Pelischtim) vocatam fuisse⁷⁷⁾. — Numne vero Moses (Gen. 10, 14) Phoenices (i. e. Capthoraeos), qui solius mercaturae causa sedes suas in oppidis aegyptiacis collocaverant, veris ac germanis Aegypti filiis omnino pares posuit? Ineptiusne celeberrimus Genesis Scriptor iudicavit quam Homerus et Herodotus, qui colonos illos ab indigenis aegyptiacis recte semper discreverunt?⁷⁸⁾ — Aliquantum insuper interest inter Phoenicum et Philisthinorum naturam ac vitae rationem. Phoenices id unum studebant, ut mercatura permagna et copiosa ceteros populos superarent, quum Philisthini, fortissimi Israelitarum hostes bellicis laudibus abundarent. Quibus de causis arguta Ebersii argumentatio de Capthoraeis videtur repudianda esse.

8. At longum est omnes virorum doctorum sententias de origine Philisthinorum deinceps perscrutari: ea quae hucusque congegimus ad rectum de re proposita iudicium faciendum sufficiunt. Quam ob rem totius commentationis nostrae summam respicientes paucis tantum verbis quaestionem, quonam tempore Philisthini in Canaan terram pervenerint, hoc loco attingamus. — Philisthini ab Aegyptiis orti ex regione septentrionali Aegypti Capthor cognominata terra marique emigrarunt. Ii qui per Caslu-chaeorum pagum proficiscebantur (Gen. 10, 14) aliquanto ante Abrahami patriarchae tempora partem occidentalem Palaestinae a gentibus cananaeo-semiticis obsessam (Gen. 21, 32, 34) occuparunt. Ceteri autem ad Cretam insulam appulsi duodecimo saeculo a. Chr. n. Philistaeam, gentilium suorum civitatem petierunt copiisque suis valde auxerunt; nam multo vehementius quam antea Philisthini exinde Israëlitas aggressi (cf. I Sam. 4, 2 sqq. 13, 5, 19 sqq.) et revera abhinc stimulus in illorum carne facti sunt (cf. II. Cor. 12, 7), quo identidem adhibito Jahve consilia sua sapientissima de educatione sui populi capta facile exsecutus est.

⁷⁷⁾ Ebers, Aegypten etc. I, p. 130 sqq.

⁷⁸⁾ Odyss. XIV, 288. Herod. I, 1; II, 112.

LECTIONES.

A. ORDINIS THEOLOGORUM.

Dr. Henr. Oswald, P. P. O. h. t. Decanus.

- I. Dogmaticae partem priorem, quae est de Dei essentia et attributis ac de ss. Trinitate, praemissa brevi introductione, exponet quinques vel sexies per hebd. horis definiendis.
- II. Psalmos selectos interpretari perget bis terve per hebd. horis def.
- III. Grammaticam linguae Hebraicae una cum interpretationibus Hebraicis instituet bis terve per hebd. horis def.

Dr. Franc. Hipler, P. P. O.

- I. Theologiam pastorem docebit sexies per hebd. hora VIII.
- II. De vocatione et praeparatione ad statum clericalem disseret diebus Lunae et Jovis hora II.
- III. Exercitationes catecheticas et paedagogicas moderabitur horis definiendis.

Dr. Franc. Dittrich, P. P. O.

1. Historiam ecclesiasticam medii aevi enarrabit sexies per hebdomadem h. IX—X.
- II. Antiquitates ecclesiasticas docebit bis per hebd. horis def.
- III. De arte christiana disseret semel per hebd. hora def.

Lic. Hugo Weiss, P. P. E.

- I. Evangelium sec. Marcum explicabit quater per hebd. hora VIII.
- II. Antiquitates sacras et domesticas Hebraeorum tradet ter per hebd.
- III. Repetitiones exegeticas instituet semel per hebd.

Lic. Julius Marquardt.

- I. Theologiae moralis generalis principia explicabit ter per hebd. h. XI.
- II. Doctrinam ethicam de virtutibus et officiis ad vitam socialem pertinentibus tradet bis per hebd. h. XI.
- III. De patrologia disseret bis per hebd.

B. ORDINIS PHILOSOPHORUM.

Dr. Wilh. Weissbrodt, P. P. O. h. t. Decanus.

- I. Aristotelis de arte poetica librum enarrabit bis hebdomade h. IX.
- II. Historiam litterarum Graecarum tradet h. d.
- III. Tertulliani apologeticum interpretabitur h. d.
- IV. Ciceronis de legibus libros interpretabitur bis h. h. IX.

Dr. Laur. Feldt, P. P. O.

- I. Physicam experimentalem docebit et conversatorium de rebus physicis instituet diebus Lunae, Jovis et Saturni hora XI—XII.
- II. Astronomiam popularem cum Astrognosia conjunctam exponet diebus Martis et Veneris hora XI—XII.
- III. Calculum differentialem et integralem tradet et doctrinam de integralibus definitis ad varias quaestiones applicabit diebus Martis et Veneris hora definienda.

Dr. Jos. Bender, P. P. O.

- I. Historiae medii aevi capita praecipua tradet ter per hebdomadem hora VIII.
- II. Historiam Prussiae imprimis Warmiae enarrabit bis per hebd. h. VIII.
- III. Praemissa universa de linguarum scientia disputatione primordia ac fata linguae Theotiscaae exponet semel per hebd. h. VIII.
- IV. De critica historiae tractandae ratione disseret semel per hebd. hora definienda.

Dr. Fried. Michelis, P. P. O.

Commeatu impetrato lectiones nullas habere perget.

Dr. Jos. Krause.

- I. Introductionem in studium philosophiae tradet bis per hebd. hora X.
- II. Logicam et noëticam docebit ter per hebd. hora X.
- III. Historiam philosophiae veteris enarrabit semel per hebd. hora X.
- IV. Platonis Philebum interpretandum proponet semel per hebd. hora defin.

PUBLICA DOCTRINAE SUBSIDIA.

Bibliotheca Lycei Regii, cui praeest Prof. Lic. Weiss, commilitonibus patebit diebus Martis et Veneris h. II—III.

Instrumenta, quae ad physicam, mathematicam et astronomiam pertinent, custodit Prof. Dr. Feldt.

B. ORDINES PHILOSOPHORUM.
Dr. Will. Heitschhoff, F. R. G. R. L. Bonn.

CERTAMEN LITTERARIUM ET PRAEMIA.

**Renuntiatio judiciorum de certamine litterario a commilitonibus Lycei Regii
Hosiani anno superiore inito et quaestionum in currentem
annum propositarum promulgatio.**

Ordo Theologorum pro certamine literario has quaestiones proposuerat:

I. Ex stipendio Scheill-Busseano: In conferendo sacramento ordinis Orientales et Occidentales quomodo differant, ex libris ritualibus utriusque ecclesiae patrumque testimoniis explicetur.

II. Ex instituto Regio: Quid veteres ecclesiae patres et scriptores de authentia Apocalypsis judicaverint.

De priore quaestione commentatio Ordini oblata est his verbis insignita: *Τίς οὖν ἐστὶν Ἀπολλῶς; τίς δὲ Παῦλος; διάκονοι δὲ ὧν ἐπιστεύσατε.* Ad Corinth. I, 3, 5.

Quam qui scripsit recte plerumque rem propositam perspexit dilucideque exposuit, magnamque operam ac diligentiam apparatusi literario undique congerendo navavit. Quare quamvis sermone usus sit non satis facili lima que carente, ordo Theologorum praemium ei adjudicandum esse censuit.

Aperta schedula innotuit:

Henr. Benjamin, stud. theol.

De altera quaestione libellus traditus est his verbis inscriptus: *... τὴν Ἀποκάλυψιν ἀντὸς Ἰωάννης Εὐαγγελιστῆς καὶ θεολόγος ἐώρακεν ἐν τῇ Πάτμῳ καλουμένη νήσῳ ἐν ἡμέρᾳ κυριακῇ.* S. Athan. in Synopsi.

Cujus auctor multa quidem et dicta et testimonia patrum authentiam apocalypsis defendentium enumeravit, minime tamen, ut decuit, controversias hac de re per priora ecclesiae saecula habitas enarravit ac ponderavit, unde factum est, ut exempli gratia vel ea ipsa, quae s. Dionysius Alexandrinus hac de quaestione longe lateque disputat, vix leviter attigerit. Quum porro nec pure emendateque scripserit nec rem suam apte disposuerit, ordo Theologorum praemium constitutum ei adjudicare jure dubitavit. Ne autem severiore censura commilito deterreretur magis quam ad studia incitaretur, dimidiam praemii partem ipsi concedendam esse judicavit.

Reclusa charta prodiit:

Henr. Benjamin, stud. theol.

Ordo Philosophorum ex instituto Regio hanc quaestionem proposuerat:

Narretur vita Joannis Kepleri, nec non accurate exponantur eius leges de planetarum motibus, additis investigationibus per quas Keplerus in has leges incidit, ratione habita libri Kepleri qui inscribitur: De stella Martis.

Quam quaestionem nemo commilitonum pertractavit.

In sequentem annum commilitonibus Lycei Regii Hosiani quaestiones proponuntur hae:

Ab Ordine Theologorum. Stadtbibliothek Essl.

- I. Ex instituto Regio: De archidiaconis.
- II. Ex stipendio Scheill-Busseano: De Confessionis catholicae fidei a Stanislao Hosio Episcopo Warmiensi Petricoviensis Synodi nomine primum conscriptae originibus theologumenis fatis.

Ab Ordine Philosophorum.

Ex instituto Regio:

- I. Repetitur quaestio de Keplero anno superiore non pertractata.
- II. Nova proponitur haec: Veterum Prutenorum omne vitae genus fontibus recte justeque aestimatis enarretur accurateque cum Celtarum, Germanorum Slavorumque moribus et institutis comparetur. Certantium commentationes sermone latino scriptae et more consueto signatae ante d. XV. Januarii a. MDCCCLXXVI Rectori Lycei tradendae sunt. Praemia victoribus constituta LXXV. Marc. Promulgatum in solemnibus Serenissimi Imperatoris et Regis Guilelmi nataliciis die XXII. Martii anni MDCCCLXXV.

